

KRAKONOŇ - VLÁDCE HOR

Ášter 1/2, 06 srpen 2013

Kdyby Krakonoš neexistoval, museli bychom si ho nejspíš vymyslet. Bájný duch našich hor se "narodil" krátce po proniknutí prvních odvětví do jejich nedotknutých hvozdů. Zkazky o něm rozšířily pravděpodobně mazání vlády, hledání rud a drahých kamenů, aby si tak uchránili bohatá krkonošská naleziště...

Po staletí pak žila v Krkonoších vedle sebe dvě etnika a jejich představy vládce pohorů byly tudíž dvojí otužilý kulturista, zvláště znamenitý "Pozor, je ozbrojen" se podobá dobráckému tažkovi z hájovny s vlnou vyhaslou ušlechtilou kypsovou z českých poudaček. A přece oba vyvíjeli z heraldické nestvůry na Helwigově mapě Slezska z roku 1561. Se změnami podoby se vyvíjelo i Krakonošovo jméno. Prvotní nesčetné obměny německého Růžbezahl, v literatuře známé od roku 1618, uvedl do širšího povědomí v několika svazcích předků J. P. Praetorius. Na mystickém výkladu Rýbrcoulova jména byla dokonce založena celá česká jména Krakonoš; je v křesťanském listě horského obra teprve od roku 1824. Dramatik V. K. Klicpera měl tehdy "šastnou ruku, když jej vepsal do balady Krkonošská klec". Když potom v polovině minulého století do poklidného života krkonošských horáků vpadli turisté, s Krakonošem se doslova roztrhl pytel. K jeho jménu se dodnes hlásí kde kdo a kde co. (Tím nijak nenapadám toho "našeho") Od hotelů a horských bud, divadelních spolků a tiskovin přes rychlík Praha - Svoboda nad Úpou, až třeba po to pivo nebo sýr. Vedle monumentálních soch z bronzy i kamene, z nichž nejkrásnější dynamická socha alounova vévodí hořkému parku, následována známou kašnou v Trutnově, anonymním dílem sochařského atelieru hořké kamenické školy; v janskolázecké kolonádě i rozevlátném Krakonošem; em pět jména "Máriánkách", stojí i titule cínové majstrů; tyky Rýgra. Vedle ezbařských skvostů poznamenaných vlivem "warmbrunské" školy; koly v dnešních Jelení Hoře, zástupy naivních pajduláků lidových tvůrců zpod záhy. Vedle realistického modelu Emila Schwantnera pro seriovou výrobu v aclécké porcelánce, třeba keramické roztomilosti Radky Šimkové. Od Alounova Krakonoše na lyžích, až po kouzelná ex libris Vojty Cinybulka nebo Jiřího Boudy. Krakonošův reklamní slogan: "V horách svých jsem tvým ochráncem" najdete opravdu všude. Na odznamech, na předních, na štitcích na hole... A hlavně na stovkách a tisících pohlednic. I ty nejkrásnější s trpaslíky a muchomůrkami potěší oko sběratele kouzlem nechtěného. Opravdovými je snímek Hanse Bönsche z Velké Úpy, kde je těch trpaslíků dokonce sedm. No nekupte to! Když se do tvorby pohlednic natrvalo prosadila fotografie, objevili se i živí Krakonošové z masa a kostí, jak je ztělesnila řada postav a postavíček z krkonošských hor. A právě o nich bude "e". Z anonymity meziválečných "Růžbezahlů" právě ten s trpaslíky. Urostlý děva s šimpy ve Velké Úpě Johann Sturm. Jeho Krakonoš vyšel z Niebelungů, spošovaně opásaný košatou s emínky na nohách, byl ozdobou "Bundesfestů" německých spolkových slavností v Trutnově plná dvě desetiletí před poslední válkou. Pak je jistý Josef pitoreskní mušiček v těsném, nepohodlném fráku z kšy a lišejníků. Na pohlednicích V. Čermáka z Prahy - Košice se vyskytuje před pozadím mnoha krkonošských dominant. Jeho jméno se mi bohužel zjistit nepodařilo. Díky fenomenu televize je bezpečně mediálně nejznámější Krakonoš z Krkonošských věrných. Málokdo už ale ví, že ho ztvárnil představitel chlapáckých rolí z divadla F. X. Šaldy v Liberci, herec František Peterka. "Přijezd Krakonoše", největší sezonní svátek lyžařů v Harrachov, podobnou akci ve Strážném měl dlouhá léta v diáři podtrženou červeně, předělitostný Krakonoš; Oldřich Janoušek. Svět karnevalový předevlek nijak neskrýval a v kole maškarního reje větších populárních "ertů" docela slušně. Patřil mu primát v počtu 30 odsouzených sezon, které mu jeho předchůdci Bosák, Hendrych i Mach mohou jen závidět. Nástupce v "úad" pan Beneš; má tak látku pákně vysoko. Pan Janoušek je také prvním Krakonošem co znám, který odešel do penze. Své stařičké ski, patrně i na zimní pohlednici Miloslava Kose, však přesto občas obuje. Jindřich Buchal, po revíru Berky vyrostl do Krakonoše v lesích hraběte Harracha. Po válce krkonošoval v Peci pod Sněžkou doslova na plný úvazek. Spřádal tak dokonale ideální představy o českém Krakonošovi, kterým byl díky svému imozu 24 hodin denně, že po čtyřech zprvu černobílých, později nesměle kolorovaných pohlednic, dnes už asi nikdo nespočítá. Svým zjevem byl nedostupným vzorem všem; em svým následovníkem. A pro mě osobně prvním živým Krakonošem; emých klukovských let. Na to se nezapomíná. Byl stejný jako předem; lý i literární; a jeho články s mysliveckou tematikou jsou i dnes. Pro nakladatelství Orbis jej mnohokrát fotografoval Zdeněk Menec ze Špindlerova Mlýna. V dobách, kdy na Černé hoře předal turisty jen svérázný janskolázecký fotograf Celba se svým vycpaným medvědem, strávil občas rozvívenou rekreačnou omladinu na Zineckerových boudách svým zjevem tamější správce František Umlauf. Tam jej také objevil jeho "dvorní" fotograf Jiří Havel. Krakonoš ze Svobody byl k stáru chabrus na nohy a rád se vyhříval na sluníčku. Svou důstojnost však neztratil ani o holi a v bačkorách. Mistr Jiří Bruník charakterizoval svého Krakonoše lakonicky dvěma slovy: "lovák. Dobrota z něj i přes zasmušilý výraz vyzařuje i na nejznámějším aranžmá s bernárdýnem, který vydavatelství Panorama pro neukojitelný zájem vydalo celkem desetkrát. Hodný lovák Josef Klíček z Krausových Bud byl hodným Krakonošem i pro zvířata v zoo koutku KRNAP ve vrchlabském zámeckém parku, kde pracoval. Konk na nejlepšího Krakonoše našel v polovině šedesátých let na Míšečkách vyhrál v zářných televizních kamerách Horské sluby, boudař a horský vládce z profese a malíř a ezbař ze zábavy Rudolf Podstata. V jeho dlouholetém bydlišti, Špindlerově Mlýně, uchovává nejedna domácnost jako vzácnou relikvii kterou z jeho rázovitých věčných figurek krkonošských horáků. Početná série barevných pohlednic E. Kučery ho v rozporu s jeho skromnou povahou zobrazuje v nádherném kostelním saku s vyukovanou obřadní fajfkou z upraveného bukového samorostu. Na jeho oblíbené pranic neubralo. Kdo pana Podstatu znal, ví však dobře, že o žádnou popularitu a slávu ani nestál. Podle bájí sídlil Krakonoš; em v Obřadě dole, na Kotli, ve Sněžných jámách. Ubraně...

elegán Vladimír Pechan, kterého do pohlednicové galerie uvedla svobodská firma ZiTo Petra Tomana, si vybral Hrádek. Inu, pan president Václav Havel je jiný soused než Trautenberk... Āadu krakonošovských pohlednic rozmnožil o svého Krakonoše i Bohumil Jakoubek, fotografující hlavně Jizerské hory, František Karvada a další místní kamery. Některé "modelové" stáli i více autorů, mezi nimi lze najít jakýjícího klasika krakonošské fotografie Zdenko Feyfara, tak i dále lepšího Karla Hníka. Nelze se nezmínit o velmi netradičním pojetí Krakonoše, který se z více méně shodných stylizací pĀedešělých zcela vymyká. Hotelier Josef Lingr ze Špindlerova Mlýna, vystupující jako Krakonoš z Martinovky, má na portrétní kresbě z konce čtyřicátých let spíše vzhled máchovského rozervance. Ale proč ne? Všichni ti populární i méně známí pĀedstavitelé pána nejvyššího Āeských hor byli nebo dosud jsou většinou slušní a skromní lidé. Svému vzoru určitě ostudu nedělali. Komu Āest, tomu Āest. Z úplně jiného soudku je recesistický fórek autora Petra Scheuera s dvojjazyčným textem: "Krakonoš a jeho zahrádka po čtyřiceti letech socialismu." Imisní holina s tváří bezejmenného bezdomovce z trutnovského nádraží je trochu černý humor, který snad ani není vtipný. Kupodivu i ten své kupce našel. Aby nebylo mýlky. Nejde mi o obhajobu hospodaření v lesích pĀed "sametem", ale o etiku. ANTONÍN TICHÝ (pokračování pĀítě) A docela nakonec: Kdo z ĀtenáĀ- myslí, Āe by mi starý pohled s Krakonošem udělal radost, nemýlí se. Adresa je A. T., Svoboda n. /Ú. 231.